

Frazemi i kolokacije u govorima poljske političarke Małgorzate Tracz

Košić, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:090059>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ZAPADNOSLAVENSKE JEZIKE
KATEDRA ZA POLJSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Lucija Košić

**Frazemi i kolokacije u govorima poljske političarke Małgorzate
Tracz**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Ivana Vidović Bolt

Zagreb, lipanj 2022.

SADRŽAJ

1. SAŽETAK	3
2. UVOD.....	4
3. FRAZELOGIJA I FRAZEM.....	5
3.1. Frazeologija	5
3.3. Osnovna obilježja frazema.....	6
4. STRUKTURNA ANALIZA FRAZEMA	7
5. SINTAKTIČKA ANALIZA FRAZEMA.....	9
6. TROSTUPANJSKA PODJELA FRAZEMA PREMA VRSTI PARADIGMATIČNOSTI	10
7. JEZIK POLITIKE.....	11
7.1. Obilježja jezika politike.....	12
8. FRAZEMI I JEZIK POLITIKE	15
9. FRAZEMSKE MODIFIKACIJE.....	18
9.1. Kontaminacija	18
9.2. Supstitucija	18
10. POLAZNA GRADA	20
11. METODA I CILJ ANALIZE.....	21
12. BIOGRAFIJA	22
13. ANALIZA FRAZEMA	24
14. EKVIVALENTNOST POLJSKIH I HRVATSKIH FRAZEMA.....	26
14. 1. Potpuna ekvivalencija.....	26
14.2. Djelomična ekvivalencija.....	27
14.3. Nulta ekvivalencija.....	27
15. RJEČNIK.....	29
15.1. Tabela 1. – primjeri u prvom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz.....	29
15.2. Tabela 1.1. – primjeri u prvom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz.....	31
15.3. Tabela 2. – primjeri u drugom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz.....	33
15.4. Tabela 2.1. – primjeri u drugom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz.....	34
15.5. Tabela 3. – primjeri u trećem analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz	35
15.6. Tabela 3.1. – primjeri u trećem analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz	35
16. ZAKLJUČAK ANALIZE	37
17. ZAKLJUČAK	39
18. LITERATURA.....	40

1. SAŽETAK

Jezik u javnoj komunikaciji ima svoja obilježja i specifičnosti jer mora biti razumljiv i prihvatljiv brojnim i raznolikim članovima zajednice. Jedna od grana javne komunikacije jest politički jezik. Jezične se strategije političkoga jezika oblikuju tako da djeluju kao sredstvo artikuliranja i populariziranja ideoloških i političkih mišljenja i stavova. Jedan od istaknutijih elemenata političkoga govora jesu frazemi koji su vrlo zastupljeni u govorima političara koji su uglavnom veoma spretni i iskusni govornici. Frazemi ili ustaljene sveze riječi u političkom se diskursu koriste iz brojnih razloga: kako bi se procijenila neka situacija, ironično, manipulativno, u svrhu slikovitog predočavanja nečega i sl. Tema ovog diplomskog rada jesu frazemi i kolokacije u političkim govorima, a kao građa za analizu i polazne tekstove odabrana su tri govora koja je održala poljska političarka i zastupnica u Sejmu i Europskom parlamentu Małgorzata Tracz. Analizom se želi istražiti koja je uloga frazema u političkim govorima te koliko često se oni koriste i u kakvim oblicima u pripremljenim usmenim govorima s obzirom da oni u političkom diskursu priopćuju informacije te oblikuju neki stav. Njima se također lakše uspostavlja kontakt s primateljem informacija.

Ključne riječi: frazeologija, frazemi, politički govor, politički jezik

ABSTRACT

Language in public communication has its own characteristics and specifics because it must be understandable and acceptable to many and diverse members of the community. One of the branches of public communication is political language. Linguistic strategies of political language are shaped by acting as a means of articulating and popularizing ideological and political opinions and ideas. One of more important elements of political speeches are set phrases that are very commonly used by politicians who are generally very skilled and experienced speakers. Set phrases in political discourse are used for many reasons: to assess a situation, ironically, manipulatively, for the purpose of pictorially representing something, etc. The topic of this master thesis is set phrases and collocations in political speeches, and three speeches given by the Polish politician and Member of the Sejm and the European Parliament Małgorzata Tracz were selected as material for analysis and source texts. The analysis aims to analyze the role of set phrases in political speeches and how often they are used and in what forms in prepared oral speeches, given that they communicate information in political discourse and shape political opinions. They also make it easier to reach out to the recipient of the information.

Key words: phraseology, set phrases, political speech, political language

2. UVOD

Frazemi su velik dio svakodnevnog kolokvijalnog vokabulara, ali se njihova uporaba širi i na druga područja i grane jezika pa su tako postali i neizostavan dio javnoga govora, a samim time i političkoga govora kao njegova dijela. Osim što će u radu biti riječi o samom pojmu frazeologije i frazema, dat ćemo i pregled frazema s obzirom na strukturnu i sintaktičku analizu, a potom i podjelu frazema prema stupnju paradigmatičnosti. U daljnjem dijelu rada govorit će se o jeziku kao dijelu političkog diskursa, njegovim karakteristikama, obilježjima, ali i ciljevima. U glavnom dijelu rada pisat će se o frazemima i kolokacijama koji su analizom triju političkih govora poljske političarke Małgorzate Tracz svrstani u tri skupine ovisno o stupnju njihove ekvivalentnosti s frazemima u hrvatskome jeziku. Potom će svi analizirani primjeri biti ispisani u obliku frazeološkog rječnika koji sadrži kanonske oblike frazema i kolokacija, njihov kontekst, prijevod na hrvatski jezik i njihovo značenje. Na samom kraju rada iznijet ćemo rezultate analize te glavne zaključke do kojih smo došli.

3. FRAZEOLOGIJA I FRAZEM

3.1. Frazeologija

Frazeologija je jezična disciplina koja se bavi proučavanjem frazema. Iako se najprije proučavala u sklopu leksikologije, polovicom 20. stoljeća ipak je stekla status zasebne jezikoslovne discipline. Unatoč tome, frazemi se koriste i proučavaju kao predmet frazeologije još od vremena kada se tek pojavio interes znanstvenika za stilistiku i retoriku. Utemeljiteljem frazeologije u modernoj lingvistici smatra se Charles Bally, ali svoj pravi procvat ona je doživjela u drugoj polovici 19. stoljeća kada su ruski lingvisti, Molotkov, Fortunatov, Potebnja, Telija i drugi, postavili temelje za razvoj teorije frazeologije (Hrvatska enciklopedija 2021).

Sam termin *phraseologia* prvi se put pojavio još u 16. stoljeću, ali je tada njegovo značenje uključivalo stil i rječnik. U značenju koje ima danas, pojavio se tek stotinjak godina kasnije pod engleskim terminom *phraseology*, ali u značenju *phrasebook* kao skupa leksičkih jedinica i sintagmi (Vidović Bolt 2011b: 13 prema Skorupka 1989: 117).

Prije svega, frazeologija je samostalna jezikoslovna disciplina koja proučava niz leksičkih jedinica, odnosno frazeme unutar jednoga jezika. Možemo je proučavati kao frazeologiju u širem, ali i u užem smislu. Pod frazeologijom u širem smislu podrazumijevamo ustaljene sveze riječi čije sastavnice nisu značenjski izbljedjele ili je došlo samo do djelomičnog značenjskog bljedenja. S druge strane, frazeologija u užem smislu obuhvaća ustaljene značenjski izbljedjele sveze riječi koje se ponavljaju u već gotovom obliku koji se ustalio dugom uporabom (Vidović Bolt, 2011b: 13 prema Fink, 2022: 7).

3.2. Frazem

Frazem je osnovna jedinica frazeološkoga sustava (Menac 2007: 11) koja se sastoji od najmanje dviju sastavnica pri čemu je barem jedna od njih imala promjenu značenja (Matešić 1982: 405). Kao što smo već spomenuli, možemo ih svrstati u one koji spadaju u frazeologiju u širem smislu, i one koji su dio frazeologije u užem smislu.

Frazemi kao dio frazeologije u širem smislu zadržavaju svoje primarno značenje i često se pojavljuju kao termini koji su dio podskupine frazeologije poput zoonimske frazeologije,

medicinske ili pak ekonomske frazeologije (npr. poljski miš, kravlje ludilo, siva ekonomija). Njihove glavne karakteristike koje ih obilježuju jesu ustaljenost izraza i cjelovitost.

Potonji, odnosno frazemi koji čine frazeologiju u užem smislu, značenjski su izbljedjeli pa tako značenje svake leksičke jedinice zasebno nije jednako ukupnom značenju svih sastavnica. Zbog toga su jedinice u takvim frazemima često nepromjenjiva i stabilna redoslijeda i sastava (Vidović Bolt, 2011b: 16-19).

3.3. Osnovna obilježja frazema

Neka od osnovnih obilježja frazema jesu preneseno značenje, ustaljenost, značenjska izbljedjelost i konotativnost.

Karakteristika po kojoj se frazemi najviše ističu jest preneseno značenje. Iako se značenja nekih frazema u potpunosti podudaraju s njegovim izrazom, češći je slučaj da značenje pojedinih sastavnica frazema ne odgovara njegovom sveukupnom značenju. Za primjer možemo uzeti frazem **desna ruka**. Iako se njegovo značenje može shvatiti doslovno, koristi se i njegovo preneseno značenje – pomoćnik.

Ustaljenost frazema odnosi se na one u širem smislu, koji se pojavljuju u već gotovu obliku u svakodnevnom govoru. Svako odstupanje od ustaljenoga oblika, odnosno promjene u leksičkom sadržaju ili gramatičkom obliku, pa čak i inverzija sastavnica, mijenja njegovo značenje ili se ono gubi.

Frazeme u užem smislu karakterizira činjenica kako, iako svaka sastavnica ima svoje zasebno značenje, njihovo ukupno značenje ne odgovara zbroju pojedinačnih značenja, a kao posljedica toga, njihov redoslijed i sastav je stabilan i nepromjenjiv, što znači da su značenjski izbljedjeli.

Svaki frazem nosi određene konotacije pa je tako i jedno od osnovnih obilježja, konotativnost. Ona se očituje kao ograničenje na stilskoj razini, odnosno dodatne opisne vrijednosti kojima se prenose stavovi i emocije govornika prema sadržaju govora. Postoje konotativna značenja odobravanja, neodobravanja, humora te svečanog tona (Menac 2007: 9).

4. STRUKTURNA ANALIZA FRAZEMA

Strukturnom analizom frazema utvrđuju se njihov opseg, njihova sintaktički glavna sastavnica te leksički sastav frazeološke jedinice (Kovačević, Ramadanović 2013: 272).

Frazemi se ovisno o opsegu dijele na četiri vrste:

- a) minimalni par
- b) sveza riječi
- c) frazemska rečenica
- d) polusloženica (Isto: 272)

a) Minimalni par

Minimalni par je opsegom najmanja frazeološka jedinica, a sastoji se od jedne samostalne i naglašene riječi i jedne ili više nesamostalnih, odnosno nepunoznačnih i nenaglašenih riječi koje zajedno čine naglasnu cjelinu. Najčešći oblici sastoje se od prijedloga i imenice, veznika i imenice ili čestice i imenice (Vidović Bolt 2011b: 22). Neki od primjera su:

- **po šwińsku (G)**
- **jak pies (G)**
- **po kryjomu (Isto)**

b) Sveza riječi

Sastoji se od najmanje dviju punoznačnih riječi uz koje stoji jedna ili više nesamostalnih riječi. Riječi koje tvore svezu mogu biti imeničke, pridjevske, glagolske, priložne, brojne i zamjeničke. Mogu se slagati u jednoj od gramatičkih kategorija (rod, broj, padež, lice), glavna sastavnica može određivati oblik druge sastavnice, ali slaganje može u potpunosti i izostati (Menac 2007: 9). Kao primjere možemo navesti sljedeće sveze riječi:

- **glupi jak but (G)**

- **szczęśliwy (zadowolony) jak prosię w deszcz** (Vidović Bolt 2011b: 23)
- **jak pies na łańcuchu (uwięzi)** (Isto: 23)

c) Frazemska rečenica

Frazeološka je jedinica s više sastavnica no što ih imaju sveze riječi. One se mogu pojavljivati kao samostalne rečenice ili pak kao rečenice koje su dio nekog konteksta:

- **przyjdzie na psa mróz (G)**
- **można z *kimś* konie kraść (G)**

Najčešće ih pronalazimo kao poslovice i krilatice (Vidović Bolt 2011b: 23).

d) Polusloženica

Prema definiciji Barbare Kovačević i Ermine Ramadanović (2013: 273), polusloženice su skupina frazema, koju čine jednorječnice omeđene bjelinom slijeva i zdesna, a između njezinih sastavnica nalazi se spojnica. Svaka sastavnica ima svoj naglasak te ih to čini frazemima. Drugim riječima, frazemske polusloženice su jednorječnice koje imaju barem dva naglaska.

- **tip-top**
- **mniej-więcej**
- **hokus-pokus**
- **fifty-fifty**

5. SINTAKTIČKA ANALIZA FRAZEMA

Za razliku od strukturne analize, sintaktičkom analizom utvrđuje se funkcija frazema i način na koji se oni uključuju u diskurs. Mogu se pojavljivati se u obliku:

a) imeničkih frazema koji se u kontekst uključuju u funkciji subjekta, apozicije, imenskoga predikata ili objekta:

- ***Barania głowa znowu zrobiła błąd.* (G)**
- ***Ich matka, kura domowa, nie spała od czasu jak urodziła dziecko.* (G)**
- ***Spotkanie z dziadkiem zawsze jest zabawą w kotka i myszkę.* (G)**
- ***Czy widziałeś tamtą ofiarną owcę?* (G)**

b) glagolskih frazema koji su u funkciji predikata:

- ***Dostał kota i nie można już z nim rozmawiać.* (G)**
- ***Byłem tak głodny, że mógłbym zjeść konia z kopytami.* (G)**

c) pridjevskih frazema koji imaju funkciju imenskog predikata, predikatnoga proširka i atributa:

- ***Byłam głodna jak koń.* (G)**
- ***Był szczęśliwy jakby go ktoś na sto koni wsadził.* (G)**
- ***Tamten chłopak jest gruby jak świnia.* (G)**

d) priložnih frazema s funkcijom priložne oznake načina:

- ***Ten biedny stary dziadek zarabia tyle, co kot napłakał.* (G)**

e) frazemskih rečenica koje stoje kao samostalne rečenice ili se uvrštavaju u druge rečenice (Vidović Bolt 2011b: 30-33):

- ***Ta dziewczyna tak dobra, można z nią konie kraść.* (G)**

6. TROSTUPANJSKA PODJELA FRAZEMA PREMA VRSTI PARADIGMATIČNOSTI

Osim opće podjele frazema prema strukturnoj i sintaktičkoj analizi, frazeme također možemo podijeliti prema vrsti paradigmatičnosti, odnosno promjeni oblika određene sastavnice koja je zavisna o drugoj sastavnici. Njih možemo podijeliti u tri stupnja:

a) frazemi nulte paradigmatičnosti – stalna uporaba frazema u njegovu kanonskom obliku bez ikakvih promjena:

- **Siedem krów tłustych. (G)**
- **Tu leży pies pogrzebany. (G)**

b) frazemi djelomične paradigmatičnosti – frazemi pod utjecajem morfoloških ili semantičkih faktora:

- **Jak zmokłe kury. (G)**
- **Falszywy jak kot. (G)**
- **Głupi jak baran. (G)**
- **Jest *kogoś* jak psów. (G)**

c) frazemi potpune paradigmatičnosti – frazemi s neograničenom mogućnošću preoblika koje su u skladu s gramatičkim obilježjima frazemskih sastavnica (Vidović Bolt 2011b: 26-29):

- **Już nie ma jej *dojnej krowy*. (G)**
- **Zawsze jestem *czarną owcą*. (G)**

7. JEZIK POLITIKE

Čovjek od ranih početaka ima sklonost političkom djelovanju, što dokazuje i činjenica da ga filozofi doživljavaju kao zoon politicon¹. Ta sklonost očituje se kroz djelovanje u lokalnim ili nacionalnim zajednicama, a kada se to političko djelovanje provodi, koristi se određeni jezik. Začeci jezika politike, odnosno političkog diskursa, sežu u 7. stoljeće prije nove ere, u grčki polis, gdje je nastala i prva društvena politička zajednica u kojoj su svi imali obavezu aktivnog sudjelovanja u javnoj komunikaciji (Gazdić-Alerić 2010: 9).

Jezik politike spada u sferu jezika kojim se koriste svi koji su na neki način politički aktivni te njime izražavaju svoje stavove, mišljenja i djelovanje. Precizniju definiciju jezika politike daju Stanisław Dubisz, Elżbieta Sękowska i Józef Porayski-Pomsta (2007: 11):

„Značenje ovog pojma ima dva aspekta. Prvo, ovaj bi pojam trebao biti shvaćen kao rječnik i frazeologija koji se odnose na široko shvaćenu političku aktivnost (...). Drugo, ovaj bi pojam trebalo shvatiti kao poruke koje formuliraju različite skupine govornika poljskog jezika koji sudjeluju u široko razumljivom političkom životu i političkim aktivnostima.”²

Političari bi s obzirom na svoju ulogu u društvu, u pravilu trebali biti vrlo vješti korisnici jezika, a naročito jezika politike, no to naravno nije uvijek slučaj. Oni spretniji u svojoj se komunikaciji koriste određenim svezama riječi, formulacijama, kako bi na neki način svojom komunikacijom čak i manipulirali masama. Do određene razine i prilagođavaju svoj vokabular ne bi li usmjerili proces mišljenja ciljne publike. Možemo reći da je politički diskurs na neki način i oružje političara kojim informacije koje prenose pokušavaju iznijeti u što pozitivnijem svjetlu da bi se istina izmijenila ili prikrila.

Jezik u politici također se koristi kako bi se stvorili slogani, ali i svojevrsni frazemi, pod kojima političari vode svoje kampanje. Takav, vjerojatno najpoznatiji u suvremenoj političkoj povijesti, slogan je američkog predsjedničkog kandidata Donalda Trumpa: *Make America Great Again* (Učinimo Ameriku Ponovno Velikom), skraćeno MAGA, koji je kasnije postao i

¹ **zoon politikon** (grčki ζῷον πολιτικόν: društveno biće), u antičkoj filozofiji, pojam koji označava čovjeka kao biće određeno vlastitom društvenošću. Čovjek je društveno biće, koje oblikuje zajednicu i koje je na nju upućeno. Stoga je on nužno političko biće (ili politička životinja). zoon politikon. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=67397> (pristup: 15. 2. 2022.)

² Citat je vlastiti prijevod autora.

svojevrnsni

poklič.

Nema sumnje da su politika i jezik neodvojivi, štoviše, jezik konstruira našu političku i pravnu stvarnost, ali je i povremeno narušava.

Kazimierz Ożóg (2007: 104) tvrdi kako je jezik politike po svojoj prirodi isključivo heterogen. Potkrepljuje to argumentom kako se on može oblikovati samo na temelju obilježja koja se nalaze izvan jezičnog sustava s obzirom na veličinu područja na kojoj se rabi, odnosno, kombiniraju se vrlo raznoliki i različiti stilovi i načini govora. Kao primjere u kojima se oni kombiniraju, navodi donošenje zakona, aktivnosti stranaka i lokalnih vlasti, predsjednika, vlade i parlamenta, a ponajviše predizborne kampanje.

7.1. Obilježja jezika politike

Činjenica je da frazeologija nije tek zanemariv dio lingvistike – ona je bitan element političkoga govora. Frazeologizirani jezik čini velik dio političkoga govora, ali i nekih drugih vrsta tekstova političkoga diskursa.

Godina 1989. za Poljsku se pokazala kao prijelomna. Bio je to početak ponajviše političkih i gospodarskih promjena, ali i društvenih i kulturnih. Sve te promjene, a pogotovo političke, utjecale su i na poljski jezik, a kao dio javnih diskursa, najviše se promijenio jezik politike. Bio je to rezultat promicanja različitih političkih stavova, programa i političke propagande. Svaki jezik, pa tako i poljski, najbolje je sredstvo za promoviranje ideja i razmišljanja. Ożóg (2007: 103) napominje kako su u demokratskim zemljama u političke aktivnosti uključeni mnogi građani, pa se samim time i sfera jezika kojom se podržavaju razne javne aktivnosti usko vezane uz politiku, širi. On je naziva jezikom politike.

No unatoč tome, u poljskim lingvističkim istraživanjima ne postoji suglasje o njenom statusu, pa stoga i Janina Fras piše:

„Je li jezik politike stilska, funkcionalna raznolikost književnog poljskog jezika? Dosadašnji pristupi smještaju političke tekstove u nekoliko različitih vrsta: unutar publicističkog, novinarskog, retoričkog itd. Stoga se politička raznolikost ne smatra

*klasičnom funkcionalnom raznolikošću. Međutim, mnogi istraživači smatraju izoliranost jezika politike svrhovitom i opravdanom.”*³ (Ožóg 2007: 104 prema Fras 1999: 88)

Razlog tome vjerojatno je raznolikost leksika, čime je otežana bilo kakva klasifikacija ili podjela leksičkih jedinica. Politički diskurs vrlo je promišljen i taktičan, a to znači kako je svaka riječ korištena s namjerom da direktno ili indirektno šalje neku poruku ili izrazi politički stav. Još jedna navika koja političarima nije nimalo strana je biranje poruka koje se šalju, a koje možda nisu u potpunosti jasne, odnosno, otvorene su za interpretaciju te se na taj način ciljnoj publici daje mogućnost da primljene poruke sebi protumače na način na koji ih ona sama želi razumjeti (Ampere Translations 2018).

S obzirom da je glavni cilj političara da nas uvjere u ono što iznose, nerijetka pojava u njihovim govorima jest persvazija. Kako Ivana Maslač (2007: 245-256) navodi, pojednostavljenim vrednovanjem političari se žele približiti emocijama i željama ciljne publike s namjerom da mogućnost samostalne interpretacije i donošenja odluka primatelja poruke svedu na minimum. Pri svemu tome, naravno, najviše se koriste razgovornim jezikom, tvrdnje su uglavnom preuveličane, a stvarnost je idealizirana.

Osim toga, frazemima se političari koriste kako bi naglasili ključne riječi ili misli, njihovim korištenjem govor postaje ekonomičniji jer sažimaju ono što je primatelju poruke poznato, naglašava se zaključak, ali se njima mogu i ublažiti tvrdnje. Frazemima se također mogu izraziti emotivnost, divljenje i čuđenje, pa se samim time pokazuje bliskost s primateljima poruke (Parlov Roksandić 2016: 11-12 prema Pintarić 2002: 241-242).

Jezik politike zapravo je i svojevrsna strategija kojom se političari koriste kako bi izgradili uvjerenja o nekom aktualnom događaju, problemu, krizi te tom taktikom potiču ljude kako bi ih podržali. Jer, kao što i Murray Edelman (1985: 2) piše:

*„Dok prisila i zastrašivanje pomažu u suzbijanju otpora u svim političkim sustavima, ključna taktika uvijek mora biti izazivanje značenja koja legitimiziraju povlaštene smjerove djelovanja i prijete ili uvjeravaju ljude kako bi ih potaknuli na pružanje podrške ili ostajanja bez reakcije.”*⁴

³ Citat je vlastiti prijevod autorice rada.

⁴ Citat je vlastiti prijevod autorice rada.

Zaključno možemo reći kako su glavna obilježja jezika politike da se, najviše od svega, privlači pozornost primatelja poruke, pri čemu se s njime uspostavlja kontakt. Samim time i poruka postaje jasnija te pristupačnija i na kraju, čini se prirodnija s obzirom na činjenicu da ne uzrokuje otpor, kao što bi to bio slučaj pri uporabi stranih riječi, koje su većini ujedno i nepoznate, čime ometaju protok komunikacije u odnosu pošiljatelja i primatelja poruke.

8. FRAZEMI I JEZIK POLITIKE

Iako su politički govori najčešće vrlo pomno isplanirani i unaprijed pripremljeni javni istupi, političari često pokušavaju do publike doprijeti koristeći se upravo frazemima. Jezik sam po sebi ne dolazi samo u obliku sredstva komunikacije, već i kao oblik kojim se formiraju i realiziraju, pa čak i nameću političke ideologije. Imajući na umu da poruke koje se šalju političkim govorima imaju svoju ciljnu publiku, možemo sa sigurnošću reći kako je ideologija glavna pretpostavka i glavni oslonac političkog diskursa. Kao što navodi i Ivana Vidović Bolt (2011a: 57), u kampanjama predsjednički kandidati pokazuju vlastite govorne vještine, ali i stupanj ovladanosti frazeološkim fondom kao specifičnom leksičkom skupinom kojom dominiraju ustaljenost i svojevrсна okamenjenost.

S obzirom da je cilj političkoga govornika da prenese svoje misli, stavove i uvjerenja, frazeološke jedinice svojim su karakteristikama idealne za potrebe političkog diskursa. Njima političari približavaju primatelju poruke, utječući pritom na njegovo razmišljanje, ali i izazivajući zanimanje u toj osobi.

Političari su generalno spretni govornici s nerijetko impresivnim vokabularom, ali isto tako nisu rijetke situacije kada se prilikom korištenja nekog frazema odluče za modificirani oblik, odnosno frazemsku modifikaciju. Podsjetimo se:

„Svako svjesno ili nesvjesno odstupanje od frazeološke norme, odnosno narušavanje čvrste strukture kanonskog oblika ustaljene sveze, dakle onoga oblika u kojem je frazem najveći broj puta potvrđen, ali ne i isključivo u rječnicima, smatramo frazemskom modifikacijom.”
(Vidović Bolt 2011a: 57)

Navedene modifikacije najčešće su svjesne, ali i dopuštene ako se koriste u šalama, jezičnim igrama, aforizmima, ili jednostavno, kao što smo već naveli, s namjerom da privuku pozornost primatelja poruke. Frazemsku modifikaciju možemo prepoznati uglavnom dodavanjem nove sastavnice (dopuna ili proširenje), izostavljanjem (redukcija ili elipsa), zamjenom s nekom već postojećom sastavnicom (supstitucija) ili spajanjem dvaju ili više frazema u jedan (kontaminacija). Takve modifikacije često stvaraju osobe važne u medijskom prostoru, a samim time imaju i široku publiku pa one upravo zbog toga nerijetko postanu ustaljeni dio nacionalne frazeologije.

Najpoznatiji takav primjer je zasigurno Lech Wałęsa, poljski političar i bivši predsjednik Republike Poljske. On je zaslužan za nekoliko frazemskih modifikacija poput **pušcić kogoś w**

skarpetkach. Ta je modifikacija nastala, kada je Wałęsa, tijekom predizborne kampanje 1992. godine u televizijskom intervjuu kojemu je prethodila borba dvaju profesionalnih boksača, od kojih je jedan na kraju borbe ostao samo u čarapama, izjavio kako bi sve koji su se ogriješili o zakon **pustio samo u čarapama.** Danas se taj frazem koristi često, a poprimio je značenje 'dovesti *koga* do financijske propasti, adekvatno kazniti *koga*, otkriti *čija* nečasna djela i prouzročiti na taj način potpuni financijski krah' (Vidović Bolt 2011a: 58).

Još jedan "alat" koji se pojavljuje u poljskim političkim govorima, a ponajviše zbog velikog odstupanja u političkim stavovima, jesu negativno intonirani frazemi usmjereni prema političkim protivnicima. Najčešće su u obliku poruge i ironije, a ponekad se koriste i uvredljive riječi i psovke. Ti frazemi "spušteni" su na razinu kolokvijalnih metafora i frazema kako bi se s lakoćom okrenuli zajednici te time diskreditirali protivnika. Navodimo primjere koji potječu iz prijelaznog razdoblja iz 2005. u 2006. godinu (Ożóg 2007: 107-109):

- **Po takih deklaracijach czujemy się jak zbity pies, jak wypłuty cukierek.**
- **Współpracować z tym politykiem to tak jakby kozę puścić do zagrody.**
- **Obecna sytuacja przypomina klatkę, w której znajduje się pyton i dwie kury – Samoobrona i LRP, wcześniej czy później wąż pożre kury.**
- **Platforma nie może się umawiać na kolejną randkę w ciemno.**
- **Po południu wszystkie scenariusze trafił szlag.**
- **To może wkurzyć tak święte rodzeństwo wsparte Lepperem i Giertychem.**
- **Możliwość koalicji jest nierealna – do tanga trzeba dwojga.**
- **Były chmury, i to grube, deszczowe, teraz się przejaśnia.**
- **Niech Giertych nie wyciera sobie gęby Michnikiem.**

Jezik je na neki način pauperiziran, odnosno, koriste se izrazi iz najtipičnijih životnih iskustava, koja su često dio suvremene masovne kulture. Ożóg (2007: 108) daje sljedeće primjere:

- **Polityczny thriller trwa już kilka dni.**
- **Polityczny zawrót głowy.**
- **Czyli walentynki po polsku.**
- **Był to żalosny, infantylny spektakl.**
- **W tej grze Lepper będzie tak grał, jak chce tego Kaczyński.**
- **Polityczny serial**

- **Polityczny dreszczowiec**

Ożóg (2007: 108) navodi i primjere koji sadrže elemente verbalnih igara, odnosno šala, ali i crnog humora:

- **Zachodzi tu pytanie, na ile ustabilizowana stabilizacja będzie stabilna.**
- **Dzisiaj zagraża nam kaczym.**
- **Trzeba zlepperować Polskę.**
- **To są tacy POparańcy.**
- **Aneksem do paktu stabilizacyjnego, punkt 4 a jest paragraf 22.**

Političari nerijetko koriste i vulgarne izraze asocijacija na spolni odnos poput (Ożóg 2007: 108):

- **Nocne igraszki PiS-u**
- **Lubię seks jak koń owies.**
- **Pakt stabilizacyjny to konkubinat PiS-u, i to z dwoma partnerami naraz.**
- **PiS boi się trudnego małżeństwa z Samoobroną.**

Česte su i situacije kada se političari koriste elementima ironije:

- **Panie Marszałku, czy z tej szklanki pił poseł Rokita?**

Sve ove frazeme političari koriste kako bi pridobili nove simpatizere, ali i kako bi privukli pozornost na sebe. Nije im strana ni uporaba frazema s vrlo osjećajnim konotacijama, no oni su uglavnom negativni i nedemokratski obojeni, s obzirom da uglavnom izražavaju borbu i političko rivalstvo. Ożóg (2007: 109) navodi sljedeće primjere:

- **Oni ukradli państwo.**
- **Polska w rękach ludzi strasznych.**
- **Jeszcze raz w zderzeniu z cynizmem braci Kaczyńskich, ich obludą, pychą i dążeniem do nieograniczonej władzy przegrała Polska.**
- **To nie jest gabinet cieni, ale gabinet cieniasów. W zwartym ordynku wystąpiła lże-elita.**
- **Przez trzy miesiące trwała rewia premiera, to tylko bzdety i złote góry.**
- **Premier zmarnował 100 dni na autopromocję.**
- **Minister Ziobro okazał się człowiekiem z epoki socjalizmu. Lepper to gruboskórny prostak, warchoł, dopalająca się końcówka bełkotliwej hucpy.**

9. FRAZEMSKE MODIFIKACIJE

U prethodnom smo poglavlju naveli koje vrste frazemskih modifikacija postoje, odnosno, kojima se političari koriste, a sada ćemo detaljnije objasniti i navesti primjere za svaku od njih. Iako u analiziranim govorima Małgorzate Tracz postoji samo primjer supstitucije, navest ćemo i primjere kontaminacije ispisane iz poljskoga online rječnika *Wielki słownik języka polskiego* glavnog urednika Piotra Żmigrodzkiego.

9.1. Kontaminacija

Kontaminacije nastaju povezivanjem, odnosno kombiniranjem dvaju frazema koji su semantički ili strukturno slični. Ove modifikacije najčešće nastaju zato što govornici nisu dovoljno upoznati s frazemskim sklopovima, ali razlog može biti i namjerno kombiniranje više ustaljenih teza kako bi se pojačalo, odnosno, naglasilo značenje frazema.

Primjeri kontaminacije:

- **do ostatniej kropli tchu – do posljednje kapi daha** (WSJP)

Ova modifikacija nastala je kombinacijom frazema **do ostatniego tchu – do posljednjeg daha** te frazema **do ostatniej kropli krwi – do posljednje kapi krwi**.

- **pozbawić kogoś zdrowego umysłu – lišiti koga zdrowog rozuma** (WSJP)

Kontaminacija je nastala spajanjem dviju ustaljenih sveza, *ktoś pozbawiony rozumu – tko lišen rozuma* i *zdrowy rozum – zdravi rozum*.

9.2. Supstitucija

Nerijetko prilikom korištenja frazema dolazi do supstitucije, odnosno zamjene postojeće frazemske sastavnice nekom novom. S obzirom na vrstu riječi sastavnice koja se zamjenjuje, može doći do imeničke, glagolske, zamjeničke, pridjevske, priložne ili brojevne supstitucije.

Primjer supstitucije:

- **Gdzie dwóch się bije, tam korzysta dentysta.** (WSJP)

U ovom frazemu došlo je do supstitucije u kojoj je iz uzrečice/izreke **gdzie dwóch się bije, tam trzeci korzysta** riječ *trzeci* zamijenjena riječju dentysta.

Primjer supstitucije dala je i Małgorzata Tracz:

- **postawienie czegoś na nowe tory – usmjeriti koga na dobar, pravi put**

Ovaj frazem uglavnom se pojavljuje u ustaljenom obliku kao **przestawienie na nowe tory** i **pchnięcie na nowe tory**.

10. POLAZNA GRAĐA

Osim već dosad iznesenih frazema, provedena je i analiza političkih govora. Kao polaznu građu za proučavanje i analizu frazema odabrana su tri politička govora koje je održala poljska aktivistica i političarka, odnosno zastupnica u poljskom i europskom parlamentu, Małgorzata Tracz. Prvi govor održan je 6. travnja 2019. godine u trajanju od 9 minuta i 18 sekundi na konvenciji Europske koalicije uoči Europskih parlamentarnih izbora. Drugi je govor uslijedio godinu i pol kasnije, 27. listopada 2020. godine na sjednici 9. saziva poljskog Sejma, a trajao je 2 minute i 18 sekundi. Treći, a ujedno i posljednji govor također je održan na sazivu poljskoga Sejma, 19. studenog 2020. godine u trajanju od 2 minute i 30 sekundi. Video isječci istih pregledani su na Youtube-u i službenoj stranici poljskoga parlamenta te potom analizirani na način da su iz svakoga govora ispisani korišteni frazemi, njihov kontekst, a zatim i prijevod na hrvatski te njihovo značenje.

11. METODA I CILJ ANALIZE

Iako su politički govori gotovo uvijek unaprijed pripremljeni te se riječi, s obzirom na svoju važnost, pomno biraju, nerijetki su slučajevi kada političari u svoje govore "ubacuju" frazeme kako bi se njima približili krajnjem primatelju poruke koju žele poslati.

Kao što kaže Khismatullina:

„U modernom dobu globalizacije i bogatstva informacija, kada interes za politiku raste, na važnosti dobiva proučavanje političkog diskursa, njegove tipologije i žanrovskih obilježja, temeljnih pojmova politike, frazeološke semantike i sintakse političkih tekstova. Na temelju antropološkog i lingvokulturološkog pristupa politički se diskurs promatra kao višestruki kompleks govornih radnji u sociokulturnom i povijesnom prostoru, čije postizanje ovisi o izboru jezičnih sredstava među kojima su frazeološke jedinice od velikog značaja.”⁵
(Khismatullina i dr. 2021: 154)

Tako i mi analizom frazema i kolokacija u političkim govorima poljske političarke Małgorzate Tracz želimo istražiti kako se, te u koje svrhe koriste frazemi u političkim govorima, ali i njihovu učestalost korištenja u pripremljenom usmenom govoru kao dijelu političkog diskursa. S obzirom da su političari medijski vrlo praćene osobe te njihove govore sluša velik broj ljudi, samim time uvelike utječu na oblikovanje naših političkih stavova zbog činjenice što priopćuju informacije o aktualnim događajima.

⁵ Citat je vlastiti prijevod autorice rada.

12. BIOGRAFIJA

Malgorzata Elżbieta Tracz (Wikipedia 2016) rođena je 8. prosinca 1985. godine u Bolesławcu u Poljskoj. Poznata je poljska društvena i politička aktivistica, filologinja i sveučilišna nastavnica. Visoko obrazovanje završila je na Sveučilištu u Vroclavu, na kojem i danas radi, gdje je završila međunarodne odnose i poljsku filologiju. I prije nego što je uplovila u političke vode bila je angažirana u nacionalnim i lokalnim ekološkim te socijalnim inicijativama, poput zalaganja za obnovljivu energiju i borbe protiv klimatskih promjena.

U razdoblju od 2006. do 2009. godine djelovala je kao aktivistica Udruženja Mlada socijaldemokracija, nakon čega je postala članicom nacionalnog tajništva spomenute organizacije. 2014. godine pridružuje se stranci *Partia Zieloni*⁶ (hrv. Stranka zelenih), a u lipnju iste te godine izabrana je za predsjednicu vroclavskoga kluba stranke te ostaje na toj funkciji do svibnja 2015. godine.

Uz Adama Ostolskog, Mareka Kossakowskog i Wojciecha Kubalewskog od 2015. godine supredsjednicom je spomenute poljske političke stranke, nakon što je po broju glasova pobijedila Anu Grodzku. Iste te godine Tracz se kandidirala na parlamentarnim izborima s listom *Zjednoczona lewica* (hrv. Ujedinjena ljevica) i dobila 14 542 glasa, što nije bilo dovoljno da koalicija prijeđe izborni prag. Tri godine poslije, na lokalnim se izborima kandidirala se za mjesto gradonačelnice Vroclava te je u prvom krugu osvojila zanemarivih 1,35% glasova.

Nakon niza neuspješnih kandidatura, u ime stranke *Zelenih* najavljuje ulazak u Europsku koaliciju (polj. *Koalicja europejska*) za izbore za Europski parlament 2019. godine. Poslije spajanja ove koalicije s Građanskom koalicijom (polj. *Koalicja Obywatelska*) na izborima je osvojila 28 676 glasova u 3. izornoj jedinici (Vroclav), što je bilo dovoljno da uđe u parlament. Tako je od 2019. godine članicom Sejma 9. mandata Republike Poljske te potpredsjednicom već spomenute koalicije.

Njezini politički prioriteti su borba protiv klimatskih promjena i degradacije okoliša. Osim toga, vrlo aktivno sudjeluje u borbi za jednakost i demokraciju u svim aspektima života, kao

⁶Poljska politička stranka s ekološkim programom s naglaskom na ljudskim pravima, socijalnoj pravdi i održivom razvoju. Utemeljena je na osnivačkom kongresu održanom 6. i 7. rujna 2003. godine. Dalje u tekstu stranka *Zelenih*.

što su prava žena, LGBTQ zajednice te svih manjina koje su na bilo koji način marginalizirane u društvu. Također je suosnivačica društveno aktivne udruge Trampolina te članica vijeća Kongresa žena (polj. *Kongres kobiet*).

13. ANALIZA FRAZEMA

U nastavku slijedi analiza govora, odnosno polazne građe koja je korištena za analizu frazema. Kao što smo već ranije spomenuli, prvi analizirani govor, također najduži, Małgorzata Tracz održala je 6. travnja 2019. godine na predizbornom skupu stranke *Zelenih* uoči parlamentarnih izbora. Ovaj govor tipičan je za predizborne kampanje, promovira ideje i svjetonazore, a ključne teze koje se u njemu iznose jesu doprinosi stranke ne samo poljskoj politici, već i poljskome društvu, marginaliziranim skupinama, prirodi, životinjama. Tracz u ovome govoru jasno iskazuje podršku prosvjedima za obranu ženskih reproduktivnih prava, borbi protiv deforestacije šuma i borbi za životinjska prava. Osim toga, poziva Poljake i Poljakinje da iziđu na dotad najvažnije izbore kako bi zajedno usmjerili Poljsku na pravi put, izgradili bolju budućnost i zemlju u kojoj je narod na prvome mjestu te nitko nije zapostavljen ni isključen. U cijelom se govoru ponavlja ključan izraz, a to je *wyberzmy Polskę* (hrv. izaberimo Poljsku), koji je svaki put popraćen planovima i ciljevima koji će na pozitivan način promijeniti život Poljske kao dijela Europske unije, ali i svih skupina društva, poput nezaposlenih, mladih, zdravstvenih djelatnika i slično. Govor završava na pomalo manipulativan način, govoreći kako je budućnost Poljske u rukama građana, koristeći se pritom frazemima kojima pokušava dočarati čime bi koji izbor rezultirao.

Tema drugog, nešto kraćega govora, održanog kao replika zastupniku Sejma čiji se stavovi ne podudaraju sa stavovima Małgorzate Tracz, zapravo je negativna kritika na račun vladajuće stranke koja Poljsku želi odvojiti od Europske unije, što Tracz smatra vrlo lošim za budućnost Poljske, njezine fondove, ekonomiju i razvoj, a to sve naglašava korištenjem kolokvijalnih frazema kojima želi protivničku stranku prikazati u lošem svjetlu te ih diskreditirati, ali i nekoliko frazema koji su svojim sadržajem karakteristični za politički jezik.

Posljednji i najkraći govor, koji je ujedno i vrlo ideološki obojen, održala je 27. listopada 2020. godine nastavno na događanja i prosvjede koji su u Poljskoj izbili nakon donošenja strogog zakona čijim donošenjem se krše prava većinskog dijela populacije. Glavna ideja ponovno je kritika opoziciji. Tracz u ovome govoru zamjera vladajućoj stranci što su usred svjetske pandemije ženama uskratili njihova reproduktivna prava, a time i slobodu te vrlo slikovitim frazemima iznosi svoje ideje i promišljanja na temu.

Svi frazemi i kolokacije, kojih je ukupno 25 u tri analizirana govora, osim što su ispisani i prevedeni na hrvatski te im je dodano odgovarajuće značenje, razvrstani su u tri skupine s

obzirom na stupanj ekvivalentnosti s frazemima u hrvatskome jeziku. Na kraju analize donosimo popis, odnosno, frazeološki rječnik svih frazema i kolokacija iz analiziranih govora. Iz prvoga govora ispisano je 14 frazema i kolokacija, iz drugog sedam, dok su u trećem, ujedno i najkraćem govoru pronađena četiri frazema i kolokacije.

14. EKVIVALENTNOST POLJSKIH I HRVATSKIH FRAZEMA

Kao bitan faktor u prijevodu frazema s jezika na jezik pojavljuje se ekvivalentnost, koju možemo svrstati među glavna svojstva frazema. Prijevodi frazema s jezika na jezika često mogu biti vrlo nezahvalni i otežani s obzirom na činjenicu da ponekad, iako frazemi imaju identične slike, oni nisu istog leksičkog sastava i gramatičke strukture. Bitno se smanjuje mogući broj potpuno ekvivalentnih frazema jer brojni frazemi imaju više inačica čiji elementi nisu uvijek u ekvivalentnom odnosu s inačicama frazema nekog drugog jezika pa se time ne zadovoljava uvjet identičnosti varijanata određenog frazema. Prema stupnju ekvivalentnosti razlikujemo tri skupine: potpuno ekvivalentni frazemi i djelomično ekvivalentni frazemi te bezekvivalentni frazemi (Čagalj, Svitková 2014: 36).

14. 1. Potpuna ekvivalencija

Prvu skupinu čine potpuno ekvivalentni frazemi. Oni imaju u potpunosti identičan leksički sastav, gramatičku strukturu, a nose i isto značenje te istu sliku. Da su dva frazema iz različitih jezika ekvivalenti potvrđuje mogućnost uključivanja tih frazema u potpuno jednak kontekst (Čagalj, Svitková 2014: 34).

Małgorzata Tracz u svojim govorima rabi sljedeće frazeme (čiju podudarnost s hrvatskim propitujemo prema istim kriterijima, uz koje su ispisani i hrvatski ekvivalenti:

- **znaleźć wspólny język – pronaći zajednički jezik**
- *coś wymyka się z rąk – izmiče iz ruku komu što*
- **świeże spojrzenie – svjež pogled**

Osim navedenih frazema, Tracz koristi i sljedeće kolokacije koje u hrvatskome jeziku imaju potpune ekvivalente:

- **skrajna prawica – krajnja desnica**
- **otwarte społeczeństwo – otvoreno društvo**
- **budować przyszłość – graditi budućnost**
- **przełomowy rok – prijelomna godina**
- **arena międzynarodowa – međunarodna arena**
- **chwila prawdy – trenutak istine**

- **wolność prasy – sloboda tiska**
- **bezpieczne jutro – sigurno sutra**
- **zasiadać w ławach parlamentarnych – zasjedati u parlamentarnim klupama**
- **w imię własnych interesów – u ime vlastitih interesa**
- **poglądy polityczne – politički pogledi**

14.2. Djelomična ekvivalencija

U drugu skupinu spadaju svi frazemi koji su djelomično ekvivalentni. Dok su im značenja i slike iste, leksički sastav i gramatička struktura im se razlikuju, no razlike se očituju u minimalnim odstupanjima elemenata gramatičke strukture i leksičkog sastava (Čagalj, Svitková 2014: 34-36).

Primjeri koji se pojavljuju u govorima Małgorzate Tracz te njihovi pripadajući djelomični ekvivalenti u hrvatskome jeziku:

- **stawiać weto – ułożyć veto**
- **zgotować komuś piekło – prirediti komu pakao**
- **paść ofiarą kogoś, czegoś – postaći żrtvom koga, čega**
- **mieć kogoś dość – dosta je komu koga**
- **być <zielonym> sercem czegoś – biti <zeleno> srce čega**
- **postawić kogoś, czegoś na nowe tory – usmjeriti koga, što na dobar, pravi put**

Uz navedene frazeme, Małgorzata Tracz koristi i djelomično ekvivalentnu kolokaciju:

- **w imię doktryny szoku – u ime doktrine šoka**

14.3. Nulta ekvivalencija

Kao svojevrsnu treću skupinu možemo spomenuti sklopove riječi koji u ciljnom jeziku prevođenja nemaju svoj ekvivalent, u ovom slučaju u hrvatskome jeziku, odnosno istu sliku nosi frazem koji leksičkim sastavom u potpunosti odstupa od polaznog jezika ili on uopće ne postoji. Razlozi tome često su kulturološki te su usko vezani uz jezik, kulturu i

povijest neke zemlje. Najčešće je riječ o nacionalnim frazemima koje je teško prevesti na drugi jezik s obzirom da su karakteristični samo za jezik u kojem se izvorno pojavljuju. Stoga oni nemaju svoj ekvivalent u drugim jezicima, već se prevode kao ekspresivni jednoleksemni izrazi, slobodne sveze riječi ili pak sintagmatske strukture (Čagalj, Svitková 2014: 36). Nekoliko takvih pojavljuje se i u govoru Małgorzate Tracz.

Prvi takav primjer je:

- **czarne protesty**

Iako on nema svoj značenjski ekvivalent u hrvatskom jeziku, možemo ga doslovno prevesti kao "crni⁷ protesti". Ova sveza riječi usko je vezana uz aktualna događanja u Poljskoj, a nastala je relativno nedavno. Poblje označuje prosvjede koji su se 2020. godine održali diljem Poljske kao znak otpora nacrtu zakona kojim se trebao postrožiti Zakon protiv pobačaja u Poljskoj (MAZ 2016).

Tracz je iznijela još nekoliko frazema čiji ekvivalenti u hrvatskome jeziku nisu pronađeni:

- **czarna od dymu**
- **szara od smogu**
- **brunatna od nienawiści**

⁷Pridjev czarny (hrv. crni) dodan mu je iz razloga što je kao inspiracija naziva prosvjeda poslužio štrajk koji je 1975. godine organiziran na Islandu. Toga dana žene na Islandu nisu išle na posao, na fakultete itd. te je čak 90% islandskih žena sudjelovalo u tom štrajku. Dan je ostao upamćen kao Crni ponedjeljak, dok se u Poljskoj naziva Crnim ponedjeljkom.

15. RJEČNIK

Rječnik poljskih frazema i kolokacija iz govora političarke Małgorzate Tracz sadrži 25 primjera koji su podijeljeni u tri tablice s obzirom na redni broj govora u kojima su spomenuti.

Rječnik je osmišljen u dvije tablice, od kojih se prva sastoji od tri stupca: u prvome stupcu je ispisan kanonski oblik zabilježenog primjera, drugi sadrži hrvatske ekvivalente poljskih primjera i doslovne prijevode primjera koji u hrvatskome jeziku nemaju svoj ekvivalent dok treći stupac sadrži značenja frazema ili kolokacije, odnosno značenjski kontekst za one frazeme koji ne postoje u hrvatskome jeziku. Druga tablica napravljena je kao pregled punih rečenica u kojima se frazemi pojavljuju te kako bi se ispisanim frazemima dodao kontekst.

Prijevod i značenja frazema većinom su ispisani iz nekoliko poljskih i hrvatskih fizičkih i on-line frazeoloških rječnika, dok je one koji nisu leksikografski potvrđeni, ali se aktivno koriste u svakodnevnom govoru, prevela autorica rada.

15.1. Tabela 1. – primjeri u prvom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz

Frazem	Prijevod	Značenje
czarne protesty	crni protesti	prosvjedi organizirani na Crni ponedjeljak protiv nacrtu zakona kojim se trebao postrožiti zakon protiv pobačaja u Poljskoj
świeże spojrzenie	svježi pogled	druga/nova osoba koja će analizirati postojeće iz nove perspektive
znaleźć wspólny język	pronaći zajednički jezik	dobro se slagati s kim, biti bez problema u razumijevanju zbog bliskog tumačenja svijeta ili sličnih iskustava

Frazem	Prijevod	Značenje
czarna od dymu (Polska)	crna od dima (Poljska)	kontekstualno: Poljska zagađena/crna od dima uzrokovanog požarima
szara od smogu (Polska)	siva od smoga (Poljska)	kontekstualno: Poljska zagađena/siva od smoga uzrokovanog ispuštanjem raznovrsnih tvari i plinova u zrak
brunatna od nienawiści (Polska)	smeđa od mržnje (Poljska)	kontekstualno: ispunjenost mržnjom zbog podjele u poljskom društvu
być <zielonym> sercem <i>czegoś</i>	biti <zeleno> srce <i>čega</i> , zelena pluća grada (parkovi)	područje koje obiluje zelenilom u središtu neke veće cjeline

Kolokacija	Prijevod	Značenje
skrajna prawica	krajnja desnica	političke opcije i skupine konzervativnih načela
otwarte społeczeństwo	otvoreno društvo	društvo u kojem je državna politika podložna društvenoj evaluaciji i promjenama, u središtu društva su prava pojedinca, a pitanja zajednice nisu skrivena
poglądy polityczne	politički pogledi	referentni okvir za tumačenje stvarnosti, koji sadrži vjerovanja, perspektive i koncepte u političkom

Kolokacija	Prijevod	Značenje
		kontekstu
wolność prasy	sloboda tiska	sloboda medijskih servisa da imaju pravo davati informacije bez utjecaja ili straha cenzure države ili drugih moćnih subjekata ili pojedinaca
budować przyszłość	graditi budućnost	pripremiti se za <i>što</i> , investirati u budućnost radi boljeg ishoda
przełomowy rok	prijelomna godina	godina u kojoj se događaju važne ili sudbonosne promjene, trenutak prijeloma u životu ili u djelovanju
zasiadać w ławach parlamentarnych	zasjedati u parlamentarnim klupama	raditi, dogovarati i odlučivati na sjednicama parlamenta

15.2. Tabela 1.1. – primjeri u prvom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz

Rečenica u kojoj se primjer pojavljuje	Primjer
Byliśmy z Polkami na czarnych protestach i strajkach, kiedy skrajna prawica chciała pozbawić je podstawowych praw reprodukcyjnych, podstawowych praw człowieka.	czarne protesty, skrajna prawica

Rečenica u kojoj se primjer pojavljuje	Primjer
Wybierzmy Polskę, która będzie krajem z otwartym i równym społeczeństwem.	otwarte społeczeństwo
W której nasi sąsiedzi, nasze przyjaciółki i przyjaciele, niezależnie od tego, kogo kochają, jaki mają kolor skóry czy poglądy polityczne, będą czuli się bezpieczni i szczęśliwi.	poglądy polityczne
Wybierzmy Polskę, w której szanuje się rządy prawa, chroni wolność prasy i przestrzega praw podstawowych wszystkich obywateli i obywaterek.	wolność prasy
Wybierzmy Polskę, w której młodzi ludzie mają możliwość rozwoju i samookreślenia, budując przyszłości Polski i Europy.	budować przyszłość
Rok 2019 jest przełomowy.	przełomowy rok
Potrzebują zarówno ludzi z dużym doświadczeniem i dorobkiem politycznym, jak i ludzi ze świeżym spojrzeniem, którzy po raz pierwszy zasiądą w ławach parlamentarnych.	świeże spojrzenie, zasiadać w ławach parlamentarnych
Choć dzielą nas 34 lata, a nasze pokolenia mają inne doświadczenia, to umiemy znaleźć wspólny język, umiemy działać wspólnie, dla Polski i Europy.	znaleźć wspólny język
Czy tej, która jest czarną od dymu, szarą od smogu i brunatną od nienawiści rubieżą Europy, czy Polski, która jest zielonym sercem Europy.	czarna od dymu, szara od smogu, brunatna od nienawiści, być <zielonym> sercem <i>czegoś</i>

15.3. Tabela 2. – primjeri u drugom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz

Frazem	Prijevod	Značenje
<i>coś</i> wymyka się z rąk	izmiče iz ruku <i>komu što</i>	izgubiti kontrolu nad <i>čim</i>
stawiać weto	uložiti veto	pravo člana nekog udruženja, pojedinca ili države da spriječi donošenje zaključka ili izvršenje odluke većine, odnosno da mu se usprotivi
postawić <i>kogoś, czegoś</i> na nowe tory	usmjeriti <i>koga, što</i> na dobar, pravi put	pokazati <i>kome</i> novi (uglavnom bolji) put ili način ka <i>čemu</i>

Kolokacija	Prijevod	Značenje
chwila prawdy	trenutak istine	situacija u kojoj do sada skrivene informacije o nekome izlaze na vidjelo
w imię własnych interesów	u ime vlastitih interesa	u svoju korist
bezpieczne jutro	sigurno sutra	osigurana budućnost
arena międzynarodowa	međunarodna arena	poprište borbe i nadmetanja u političkom kontekstu

15.4. Tabela 2.1. – primjeri u drugom analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz

Rečenica u kojoj se primjer pojavljuje	Primjer
Po tych słowach, które powiedziała przedmówczyni, czas jest jednak na chwilę prawdy.	chwila prawdy
Robicie to dla ulegania rokoszowi Zbigniewa Ziobry, dla utrzymania władzy, która wymyka wam się z rąk.	coś wymyka się z rąk
Nie zgadzamy się na to i mówimy: weto dla waszego antyunijnego i antypolskiego weta.	stawiać weto
Inaczej przecież nie da się wytłumaczyć tych lunatycznych działań, tych gróźb, weta dla unijnego budżetu i dla Funduszu Odbudowy, dla wsparcia, które pomoże wyjść z pandemii, które jest szansą na zrewolucjonizowanie polskiej gospodarki, na postawienie jej na nowe tory, na modernizację, na transformację energetyczną, na walkę o klimat.	postawienie <i>kogoś, czegoś</i> na nowe tory
W imię własnych interesów chcecie pozbawić Polki i Polaków szansy na bezpieczne jutro.	w imię własnych interesów, bezpieczne jutro
Dlaczego kompromitujecie Polskę na arenie międzynarodowej, szkodzicie Polsce?	arena międzynarodowa

15.5. Tabela 3. – primjeri u trećem analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz

Frazem	Prijevod	Značenje
zgotować <i>komuś</i> piekło	priređiti <i>komu</i> pakao	zgorčiti <i>komu</i> život
paść ofiarą <i>kogoś</i> , <i>czegoś</i>	postati <i>žrtvom/svojih</i> vlastitih djela	naškoditi/sebi vlastitim postupcima
mieć <i>kogoś</i> dość	dosta je <i>komu</i> <i>koga</i>	zasititi se <i>koga</i>

Kolokacija	Prijevod	Značenje
w imię doktryny szoku	u ime doktrine šoka	način na koji moderni kapitalizam koristi prirodne katastrofe i društvene krize

15.6. Tabela 3.1. – primjeri u trećem analiziranom političkom govoru Małgorzate Tracz

Rečenica u kojoj se primjer pojavljuje	Primjer
Dzisiejsza debata miała być w zamyśle Zjednoczonej Prawicy próbą odwrócenia uwagi od piekła, które PiS zgotował kobietom, piekła, które zgotował kobietom, wydając polecenie, aby pseudotrybunał Przyłębskiej wydał w samym środku	zgotować <i>komuś</i> piekło

Rečenica u kojoj se primjer pojavljuje	Primjer
pandemii skandaliczny wyrok w praktyce całkowicie zakazujący aborcji w Polsce.	
PiS chciał w imię doktryny szoku wykorzystać ten moment, aby całkowicie pozbawić Polki ich praw do decydowania o swoim życiu, o swoim ciele.	w imię doktryny szoku
Chcieliście odebrać młodym Polkom i Polakom kolejny fragment ich wolności, lecz padliście ofiarą swoich własnych działań.	paść ofiarą <i>kogo, czego</i>
Ludzie mają was dość, co bardzo dosadnie wyrażają od 6 dni na ulicach polskich miast i miasteczek.	mieć <i>kogoś</i> dość

16. ZAKLJUČAK ANALIZE

Iz analiziranoga možemo zaključiti kako su frazemi i kolokacije koje je Małgorzata Tracz koristila u svojim političkim govorima uglavnom ustaljene sveze riječi koje imaju svoje potpune ili djelomične ekvivalente u hrvatskome jeziku. Osim njih, u govorima se pojavljuje i nekoliko modifikacija frazema, a navedeno je i nekoliko njih koji u hrvatskome jeziku nemaju svoj ekvivalent.

Vidljivo je kako analizirani govori obiluju informacijama, pa tako i frazemima te kolokacijama koji izriču stavove koji su uglavnom ideološki usmjereni, a samim time pokušavaju oblikovati stavove ciljne publike. Korištenim frazemima i kolokacijama pokušava se lakše pridobiti pozornost slušatelja, poslati jasnija i jednostavnija poruka. Uz sve to, postoje i izricanja negativnosti koja se očituju u kritikama i prozivanjima naglašenim uporabom kolokvijalnih sveza riječi, a koje su usmjerene prema oporbi, odnosno političkoj sceni, ali i publici koja ne dijeli ista razmišljanja i stavove kao Tracz.

Ranije smo rekli kako se političari često koriste kolokvijalnim izrazima ne bi li se što više približili narodu te tako pridobili njihove simpatije. Ova analiza to i potvrđuje s obzirom da većina izgovorenih frazema – poput **mieć kogoś dość, zgotować komuś piekło i znaleźć wspólny język** – spada upravo u kolokvijalni govor koji se koristi u svakodnevnom životu.

Osim kolokvijalnih izraza kojima se politička poruka želi na što bolji i razumljiviji način prenijeti do ciljne publike, ne iznenađuje činjenica da ne izostaje ni mnoštvo sveza koje spadaju u politički diskurs poput **arena międzynarodowa, skrajna prawica i zasiadać w lawach parlamentarnych**.

S obzirom da je prvi govor bio dio predizborne kapańe, sklopovi riječi koji se u njemu pojavljuju igrali su veliku ulogu u namjeri da se pridobiju simpatije, i najvažnije, glasovi istomišljenika, ali i onih koji nužno ne dijele iste stavove. U prvom, ali i u preostala dva govora svaki frazem i kolokacija korišteni su kako bi indirektno, pa čak i direktno poslali neku poruku, njima su naglašena trenutna zbivanja, problemi i krize u Poljskoj te su uz njih ponuđena rješenja, što predstavlja najbolju strategiju promoviranja političkog programa. Glavna pretpostavka ovih govora nedvojbeno je bila ideologija, koja je naglašena vrlo ekspresivnim i slikovitim frazemima i kolokacijama. Osim toga, korištene su i sveze riječi s negativnim konotacijama kako bi se kod publike pokušao stvoriti negativan stav prema političkom suparniku govornika.

Analiza je potvrdila kako su politički govori, a naročito prvi koji smo analizirali, vrlo promišljeni te su frazemi i kolokacije korišteni na taktičan način, poruke koje se šalju pomno su birane, a očigledno je kako je takav pristup pomogao u privlačenju pozornosti primatelja poruke, s obzirom da je Małgorzata Tracz uspjela pridobiti dovoljan broj glasova koji joj je omogućio ulazak u poljski Sejm.

17. ZAKLJUČAK

Funkcija je frazeoloških jedinica učiniti politički jezik izražajnim, aktualizirati ključnu poruku teksta, proširiti strukturne, semantičke i stilske granice političke frazeologije (Khismatullina i dr. 2021: 128).

Govoreći o političkome jeziku općenito, možemo zaključiti kako je on jedna sfera javnoga govora koja kombinira različite stilove i načine govora. Kao mogući čimbenik raznolikosti poljskoga političkoga jezika pojavljuje se nestabilnost političke scene, odnosno veliki broj stranaka, stvaranje novih i nestajanje već postojećih. Samim time, u javnom diskursu stalno se izmjenjuju "nametanja" različitih političkih stavova i ideja, kojima se nastoje riješiti izazovi u zajednici. Oni sa sobom donose određeni leksik, koji se uglavnom odnosi na javni život Poljaka, uključujući politički, socijalni, kulturni i društveni. Glavni dio leksika nesumnjivo čine leksičke jedinice iz općeg jezika, dok manji dio čine izrazi koji su specifični za određeni stil poljskoga jezika.

Naveli smo kako su političari uglavnom vješti govornici, pa tako dobro poznaju opći poljski jezik i biraju leksičke jedinice iz različitih stilova za svaku svoju izjavu. Često koriste kolokvijalne izraze, odnosno "jezik svakodnevice" kako bi se pokušali približiti zajednici, ali i "profesionalni" jezik koji, na primjer, dolazi s područja ekonomije, zakona ili administracije. Kada se sve to spoji, dobijemo svojevrsni politički diskurs, koji može varirati od političara do političara, ovisno o njegovim ideološkim i programskim uvjerenjima i pretpostavkama.

S obzirom na sve do sada izneseno, kako bismo se i sami uvjerali u činjenice koje definiraju jezik politike, ostaje nam da sljedeći put kada ćemo slušati neki unaprijed pripremljeni politički govor obratimo pozornost na vokabular koji se koristi.

18. LITERATURA

Ampere Translations (2018) Language Politics: How Politicians Use Words to Shape Elections”. Preuzeto s: <https://www.amperetranslations.com/language-politics-how-politicians-use-words-to-shape-elections/> (pristup: 18.03.2022.)

„Charles Bally”, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=5562> (pristup: 13. 3. 2022.)

Čagalj, I., Svítková, M. (2014). Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom [u:] Vidović Bolt, I. (ur.) Životinje u frazeološkom ruhu. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF-press, 2014. str. 1-15. Preuzeto s: <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/download/115/190/8680?inline=1> (pristup: 23.03.2022.)

Dubisz S., Porayski-Pomsta J., Sękowska E. (ur.) (2007). Lingwistyka a polityka. Słownik pojęć politycznych i społecznych krajów Europy środkowej i Wschodniej, Elipsa, Warszawa

Edelman, M. (1985). Political Language and Political Reality, American Political Science Association, Cambridge University Press

Fink, Ž. (2002). Tipovi frazema fonetskih riječi [u:] Stolac, D. (ur.) Riječki filološki dani., Zbornik radova, Rijeka : Filozofski fakultet u Rijeci, 2000, str. 93-98

Fras, J. (1999). Język propagandy politycznej [u:] Gajda, S. (ur.) Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku', Warszawa, Elipsa, 2005

Gazdić-Alerić T. (2010). Stilska obilježja političkoga govora, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb

Khismatullina L.G, Khisamova V.N., Khuzina D. (2021). Phraseological Units In Political Communication (Based On Electronic Mass Media Sources), ALRJournal; 5(1)

Kovačević, B. i Ramadanović, E. (2013). Frazemske polusloženice (od rječnika preko tvorbe do pravopisa i obratno). Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 39 (1), str. 271-291. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/113037> (pristup: 17.05.2022.)

„Małgorzata Tracz”, Wikipedia. Preuzeto s:
https://pl.wikipedia.org/wiki/Ma%C5%82gorzata_Tracz (pristup: 04.03.2022.)

Maslač, I. (2007). Periferna persvazija na primjerima poljskih reklama [u:] Strani jezici : časopis za primijenjenu lingvistiku 36, 3, str. 245-256. Preuzeto s:
https://stranijezici.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2019/06/SJ_36_3_6.pdf (pristup: 08.06.2022)

Matešić, J. (1982). Frazem kao posljedica značenjske preinake riječi [u:] Filologija, (11), 405-413. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/157504> (pristup: 08.06.2022.)

MAZ (2016). „Czarny protest/Crni štrajk u Poljskoj i feministički kolektiv „fAktiv“”. Preuzeto s: <http://www.maz.hr/2016/10/08/czarny-protestcrni-strajk-u-poljskoj-i-feministicki-kolektiv-faktiv/> (pristup: 23.03.2022.)

Menac, A. (2007). Hrvatska frazeologija, Knjigra, Zagreb

Ożóg, K. (2007). O języku współczesnej polskiej polityki [u:] Polityka i Społeczeństwo, 4. izdanje, Rzeszów : 2007, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, str. 103-111

Parlov Roksandić, I. (2016). Frazeologija u političkom diskursu, diplomski rad, Filozofski fakultet, Zagreb. Preuzeto s:
http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/8820/1/Parlov_Frazeologija%20u%20politicom%20diskursu.pdf (pristup: 15.02.2022.)

Pintarić, N. (2002). Pragmemi u komunikaciji, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta, Zagreb

Siewierska-Chmaj, A. (2005). Język polskiej polityki. Politologiczno-semantyczna analiza expose premierów Polski w latach 1919-2004, WSiLiZ, Rzeszów.

Sitar, L. (2016). Frazemi u političkom govoru, diplomski rad, Učiteljski fakultet, Zagreb. Preuzeto s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%3A118/datastream/PDF/view> (pristup: 10.02.2022)

Udier S. L. (2018) O jeziku političkih govora i priopćenja. Zagrebačka slavistička škola. Preuzeto s: <http://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1840&naslov=o-jeziku-politickih-govora-i-priopcenja> (pristup: 26.02.2022.)

Vidović Bolt, I. (2011). Vole li predsjednički kandidati frazeme? [u:] Inovacije u slavenskim jezicima, Kryžan Stanojević, B. (ur.) Zagreb : Srednja Europa, str. 57-64

Vidović Bolt, I. (2011). Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji I., Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb

Vladimir, A. (2019). Usporedna analiza govora J. Tymošenko i B. Szydło, diplomski rad, Filozofski fakultet, Zagreb. Preuzeto s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffzg%3A1376/datastream/PDF/view> (pristup: 18.03.2022.)

„zoon politikon”, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.. Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=67397> (pristup: 15. 2. 2022.)

Walczak, B. (1994). Co to jest język polityki? Język a kultura, tom 11, Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, Wrocław

RJEČNICI

Baza frazema hrvatskoga jezika <http://frazemi.ihjj.hr/>

Fliciński A. (2012). Współczesny słownik frazeologiczny, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań

Jezikoslovac <https://jezikoslovac.com/>

Menac, A., Fink Arsovski, Ž., Venturin R. (2003). Hrvatski frazeološki rječnik. Naklada Ljevak, Zagreb

Skorupka, S. (1974). Słownik frazeologiczny języka polskiego, Wiedza Powszechna, Warszawa

Wielki słownik języka polskiego <https://wsjp.pl/>

VIDEO LINKOVI

<https://videoparlament.pl/poslowie/malgorzata-tracz/post/posel-malgorzata-tracz-wystapienie-z-dnia-19-listopada-2020-roku>

<https://videoparlament.pl/poslowie/malgorzata-tracz/post/posel-malgorzata-tracz-wystapienie-z-dnia-27-pazdziernika-2020-roku-1>

https://www.youtube.com/watch?v=ip6UmN5BWdo&list=PLFjd6KDShd8hTd_l5G8HhqrhFpxiY9jB-&index=1